

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

7. De institutione eius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

Jocum respectu status integritatis, qui conferi & cōseruari per sacramenta prædicta: unde & metaphori- ce dicitur secunda tabula post naufragium. Nam primum remedium mare transeuntibus est, vt conseruentur in naui integra. Secundum autem reme- dium est post nauem fractam, ut quis tabule adhæ- reat, ita etiam primum remedium in mari huius vi- tæ est, quod homo integritatem seruet: secundum autem remedium est, si per peccatum integritatem perdidit quod per penitentiam redeat.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod abscon- dere peccata contingit dupliciter. Vno modo, dum ip- sa peccata fiunt, est autem peius peccare publice q̄ occulte, tum quia peccator publicus uidetur ex ma- iori contemptu peccare: tum etiam, quia peccat cū scandalo aliorum, & ideo quoddam remedium est in peccatis, quod aliquis in occulto peccet. Et secun- dum hoc dicit glo. * quod secunda tabula post nau- fragium est peccata abscondere, non quod per hoc tollatur peccatum, sicut per penitentiam: sed quia p- hoc peccatum fit minus. alio modo, aliquis abscon- dit peccatum prius factum per negligentiam con- fessionis, & hoc contrariatur penitentia. Et sic abs- condere peccatum, non est secunda tabula: sed ma- gis contrarium tabule, dicitur enim Proverbio. uigefimo octauo. Qui abscondit scelera sua, non dirigitur.

AD SECUNDUM Dicendum, quod peniten- tia non potest dici fundamentum spiritualis edificii simpliciter, id est, in prima edificatione: sed est fun- damentum d in secunda reedificatione, que fit per destructionem peccati. Nam primo redeuntibus ad Deum, occurrit penitentia. Apostolus tamen ibi lo- quitur de fundamento spiritualis doctrinæ: peniten- tia autem, ouæ baptismum præcedit, non est pe- nitentiæ sacramentum.

AD TERTIUM dicendum, quod tria præcedē- tia sacramenta pertinent ad nauem integram, id est ad statum integritatis, respectu cuius penitentia di- citur secunda tabula.

ARTICVLVS VII.

Super quæst. octua
gesima quarta Ar-
ticulum septimū.

Utrum hoc sacramentum fuerit conue-
nienter in noua lege institutum.

In ar. 7. circa illud,
quod penitentiæ est
de iure naturali, quo
ad dolorem & dolo-
ris remedium, & ali-
quod signum dolo-
ris, aduerte quod du-
pliciter possunt hæc
uerba intelligi.

Primo, simpliciter
& absolute, ut so-
nant. Et sic ma-
gnam habent diffi-
cultatem, si non sunt
solutum quia si pec-
catum non fuit scan-
dalosum seu manife-
stum aliis, nulla appa-
retur naturalis ad-
iunctio doloris: tum,
quia abstrahendo a
documentis fidei, do-
lor seu uisitia de
præterito peccato
nullam uidetur ha-
bere rationem reme-
dii: & propterea
superfluum uidetur
dolor de malis præ-

AD SEPTIMUM sic procedi-
tur. Vide, quod hoc sacra-
mentum non fuerit conuenien-
ter institutum in noua lege. Ea
enim quæ sunt de iure naturali,
institutione non indigent: sed pe-
nitere de malis quæ quis gessit, est
de iure naturali: non enim potest
aliquis bonum diligere, quin de
contrario doleat. ergo penitentia
non fuit conuenienter instituta
in noua lege.

¶ 1. Præ. Illud quod fuit in uete-
ri lege, instituendum non fuit in
noua: * sed etiam in ueteri lege
fuit penitentia: unde & dominus
conqueritur Hier. 28. dicens, Nul-
lus est qui agat penitentiam sup
peccato suo, dicens, Quid feci? er-
go penitentia non debuit institui
in noua lege.

¶ 3. Præ. Penitentia consequen-
ter se habet ad baptismum, cum

fit secunda tabula, ut supra dictū
est: * sed penitentia uidetur a do-
mino instituta ante baptismum;
nā in principio prædicationis sue
dixisse dominus legitur Matth. 4.
Penitentiam agite, appropinqua-
uit enim regnū cælorū. ergo hoc
sacramentum non fuit conuenien-
ter institutum in noua lege.

¶ 4. Præ. Sacramenta nouæ legis
institutionem habent a Christo,
ex cuius uirtute operantur, ut su-
pra dictum est: * sed Christus nō
uidetur instituisse hoc sacramen-
tum, cum ipse non sit usus eo, si-
cut aliis sacramentis quæ ipse in-
stituit. ergo hoc sacramentū non
fuit conuenienter institutum in
noua lege.

SED CONTRA est, quod di-
cit dominus Luc. ult. Oportebat
Christum pati, & resurgere a mor-
tuis die tertia, & prædicari in no-
mine eius penitentiam & remis-
sionem peccatorum in omnes
gentes.

RESPON. Dicendum, quod, si-
cut supra dictum est, * in hoc sa-
cramento actus penitentis se ha-
bet sicut materia: id autem quod
est ex parte sacerdotis, qui opera-
tur ut minister Christi, se habet
ut formale & completiuum sa-
cramenti: materia uero est in aliis sa-
cramentis præfixit a natura, ut aqua, uel ab arte,
ut panis: sed quod talis materia ad sacramentum af-
sumatur, institutione indiget hoc determinante: sed
forma sacramenti & uirtus ipsius totaliter est ex in-
stitutione Christi, ex cuius passione procedit uirtus
sacramentorum. sic ergo huius sacramenti materia
præfixit a natura (ex naturali enim ratione homo
mouetur ad penitendum de malis quæ fecit) sed
quod hoc, uel illo modo homo penitentiam agat,
est ex institutione diuina: unde & dominus in prin-
cipio prædicationis suæ indixit hominibus. ut non
solum peniterent, sed etiam penitentiam agerent,
significans determinatos modos actuum, qui requi-
runtur ad hoc sacramentum: sed id, quod pertinet
ad officium ministrorum, determinauit Matth. de-
cimosexto ubi dixit Petro, Tibi dabo clauis regni
cælorum &c. Efficaciam autem huius sacramenti &
originem uirtutis eius, manifestauit post resurre-
ctionem Luc. ultimo ubi dixit, quod oportet præ-
dicari in nomine eius penitentiam & remissionem
peccatorum in omnes gentes, præmisso de passione
& resurrectione: ex uirtute enim nominis Iesu Chri-
sti patris, & resurgentis, hoc sacramentum effica-
ciam habet in remissionem peccatorum: & sic patet
conuenienter hoc sacramentum in noua lege in-
stitutum fuisse.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod de iure na-
turali est, quod aliquis peniteat de malis quæ fecit,
quantum ad hoc, quod doleat fecisse, & doloris re-
medium quærat per aliquem modum, & quod etiā
aliqua signa doloris ostendat, sicut & Niniuite fece-
runt, ut Ionæ 3. legitur. In quibus tamen aliquid fuit
adiunctum fidei, quā conceperant ex prædicatione
Ionæ, ut scilicet hoc agerent sub spe ueniæ cōsequē-
de a Deo, secundū illud quod ibi legitur, Quis scit,
Tertia S. Thomæ. NN 4. si con-

teritis. Accedit ad
hec, quod difficile est
nosse quid homo in-
fra ius nature solum
stando, cognosceret
de abolitione pecca-
ti, per aliud quā p-
cessationem a pecca-
do. Alio autem mo-
do intelliguntur, sup-
posita in homine co-
gnitione fidei, ita
quod supposita fi-
de, non ex fide, sed
ex ratione naturali
prouenit, quod ho-
mo doleat de pecca-
tis commissis, & quod
doloris in remediū
assumat, & quod ali-
quod signum dolo-
ris ostendat, quam-
uis hoc tertium in-
telligendum sit sicut
de exteriori religio-
nis cultu uidetur, q̄
in communi fit de iure
nature. Dicitur enim
naturalis ratio
homini fideli, ut do-
leat de offensa crea-
toris: & quia nullum
aliud ex nobis est re-
medium, nisi cor hu-
miliatum, ideo hu-
iusmodi humilitationem
in remedium
doloris, hoc est pec-
cati dolendi quærat.

q. 62. ar. 5. &
q. 64. ar. 1.

Art. huius
quæst.

si conuertatur, & ignoscat Deus, & reuertatur a furore irae suae, & non peribimus? sed sicut alia quae sunt de iure naturali, determinationem acceperit ex institutione legis diuinae, ut in secunda parte dictum est, ita etiam & penitentia.

15. q. 99. & 110. arti. 1. & 85. ar. 2.

AD SECVNDVM dicendum, quod ea quae sunt iuris naturalis, diuersimode determinationem accipiunt in ueteri & in noua lege, secundum quod conuenit imperfectioni ueteris legis, & perfectioni nouae: unde & penitentia in ueteri lege aliquam determinationem habuit, quantum quidem ad dolorem, ut esset magis in corde, quam in exterioribus signis, secundum illud Iohel 2. Scindite corda uestra, & non uestimenta uestra: quantum autem ad remedium doloris querendum, ut aliquo modo ministris Dei peccata sua confiterentur, ad minus in generali. unde Dominus Leuit. 5. dicit, Anima quae peccauerit per ignorantiam, offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti, iuxta mensuram aestimationemque peccati, qui orabit pro eo, quod nesciens fecerit, & dimittetur ei: in hoc enim ipso, quod oblationem faciebat aliquis pro peccato suo, quodammodo suum peccatum sacerdoti confitebatur, & secundum hoc dicitur Prover. 28. Qui abscondit scelera sua, non dirigitur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur: nondum autem erat instituta potestas clauium, quae a passione Christi deriuatur, & per consequens nondum erat institutum, quod aliquis doleret de peccato cum proposito subiiciendi se per confessionem & satisfactionem clauibus ecclesiae, sub spe consequendae ueniae, uirtute passionis Christi.

AD TERTIVM dicendum, quod si quis recte consideret ea, quae dominus dixit de necessitate baptismi Io. 3. tempore praecesserunt ea, quae dixit Matth. 4. de necessitate penitentiae. nam id quod dixit Nicodemus de baptismo, fuit ante incarcerationem Ioan. de quo postea subditur, quod baptizabat: illud uero quod de penitentia dixit Matth. 4. fuit post incarcerationem Ioannis: si tamen prius ad penitentiam induxisset, quam ad baptismum, hoc ideo esset quia etiam ante baptismum requiritur quaedam penitentia: sicut & Petrus dicit Act. 2. Penitentiam agite, & baptizetur unusquisque uestrum.

q. 39. ar. 1. & 2.

In epis. 108. tomo 8. habet etiam li. 3. de anima & eius originis c. 9. to. 7.

Art. 5. huius q. ad 3.

AD QVARTVM dicendum, quod Christus non est usus baptismo, quem ipse instituit: sed est baptizatus baptismo Io. ut supra dictum est: sed nec etiam active usus est suo ministerio, quia ipse non baptizabat communiter, sed discipuli eius, ut dicitur Io. 4. quantum uis credendum sit, quod discipulos suos baptizauerit, ut Aug. * dicit ad Celestianum: usus autem huius sacramenti ab eo instituti, nullo modo sibi competeat; nec quantum ad hoc, quod ipse peniteret, in quo peccatum non fuit, neque quantum ad hoc, quod hoc sacramentum aliis praebere: quia ad ostendam misericordiam, & uirtutem suam, effectum huius sacramenti sine sacramento praebat, ut supra dictum est: * sacramentum autem eucharistiae & ipse sumpsit, & aliis dedit: tum, ad commendandam excellentiam huius sacramenti: tum, quia hoc sacramentum est memoriale suae passionis, in qua Christus est sacerdos & hostia.

Super questionis octuagesime quarta articulum octauum & nonum.

ARTICVLVS VIII.

Utrum penitentia debeat durare usque ad finem uitae.

DOCTAVVM sic proceditur. Vt quod penitentia non

In ar. 9. ad 4. & 4. di. 17. q. 2. ar. 4. q. 1. & 2.

In artic. 8. & 9. aduerte, quod displi

debeat durare usque ad finem uitae.

Penitentia enim ordinatur ad deletionem peccati: sed penitens statim consequitur remissionem peccatorum, secundum illud Eze. 18. Si impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis quae operatus est, uita uiuet, & non morietur: ergo non oportet ulterius poenitentiam protendi.

2 Præ. Poenitentiam agere pertinet ad statum incipientium: sed homo de hoc statu debet procedere ad statum proficientium, & ulterius ad statum perfectorum: ergo non debet homo poenitentiam agere usque ad finem uitae.

3 Præ. Sicut in aliis sacramentis homo debet seruire statuta ecclesiae, ita & in hoc sacramento; sed secundum canones determinata sunt tempora penitendi, ut scilicet ille, qui hoc uel illud peccatum commiserit, tot annis poeniteat: ergo uidetur, quod non sit poenitentia extendenda usque ad finem uitae.

SED CONTRA est, quod Augustinus * dicit in lib. de penitent. Quid restat nobis, nisi dolere in uita? ubi enim dolor finitur, deficit poenitentia: si uero poenitentia finitur, quid derelinquitur de uenia?

RESPON. Dicendum, quod duplex est poenitentia, scilicet interior & exterior, interior, quidem poenitentia est, qua quis dolet de peccato commisso. Et talis poenitentia debet durare usque ad finem uitae: semper enim debet homini displicere, quod peccauit: si enim ei placeret peccasse, iam ex hoc ipso peccatum incurreret, & fructum ueniae perderet: displicentia autem doloris causat in eo, qui est susceptiuus doloris, qualis est homo in hac uita. post hanc uitam autem sancti non sunt susceptiuus doloris: unde displicebunt eis peccata praeterita sine omni tristitia, secundum illud Isa. 65. Obluioni tradite sunt angustiae priores. Poenitentia uero exterior est, qua quis exteriora signa doloris ostendit, & uerbotenus peccata sua confitetur sacerdoti absoluenti, & iuxta eius arbitrium satisfacit.

Et talis poenitentia non oportet, quod duret usque ad finem uitae, sed usque ad determinatum tempus secundum mensuram peccati.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod uera poenitentia non solum remouet peccata praeterita, sed et praeseruat hominem a peccatis futuris. Quamuis igitur homo in primo instanti uerae poenitentiae remissionem consequatur praeteritorum peccatorum; oportet tamen in homine perseverare poenitentiam, ne iterum incidat in peccatum.

AD SECVNDVM Dicendum, quod agere poenitentiam interioriorem simul & exterioriorem, pertinet ad statum incipientium, qui scilicet de nouo redeunt a peccato: sed poenitentia interior habet locum etiam in proficientibus & perfectis, secundum illud Psalmi trigessimioctauo. Ascensiones in corde suo disposuit in ualle lachrymarum. un & ipse Paulus

cere dupliciter sumitur, scilicet contrarie uel negatiue. Et quando sumitur contrarie, significat actum contrarium ad placere: quando uero sumitur negatiue, non significat aliquid actum, sed foelicitatem non placere. Cum ergo in littera dicitur, quod semper debet homini displicere, quod peccauit uel aliquid simile, sufficit quod intelligatur negatiue id est, non placere. Et patet hunc esse sensum litterae, quia contra displicere distinguit placere, dum subditur enim ei placeret peccasse &c. nisi enim displicere, ita communiter sum prum fuisset, scilicet siue contrarie siue negatiue, non licuisset pro ratione reddere: si enim placeret ei peccasse &c. non potuisset dici, quod nec displicet, nec habet actum placendi, sed non placet peccasse. Et hinc habes, quod sufficit ad necessariam poenitentiam post habitam contritionem, quod non placet peccasse: nec est opus exire in actum displicentiae nouae.

In li. de uera & falsa poenitentia c. 13. came, to. 4.

D. 330.